

KATTOJEN KAUPUNGISSA VUOREN JUURELLA

Kesäkuu oli vaihtunut muutama tunti sitten heinäkuuksi, kun aamuvirkeiden ihmisten joukko kantamuksineen kokoontui kotiseurakunnan kirkon liepeille. Vuoden takaiset muistikuvat Itävallan vuorimaisemista saattoivat häivähtää joidenkin mielissä, mutta ajatukset alkoivat kuitenkin jo vahvasti suuntautua uusien haasteiden kohtaamiseen. Pitkällinen odottaminen oli takanapäin, ja oli aika valmistautua uusien haasteiden kohtaamiseen.

Ennakkovalmistelut oli tehty viimeistelyharjoituksia myöten. Määränpään tuntemattomat olosuhteet saattoivat kuitenkin aiheuttaa jonkun verran epävarmuutta matkalaisten keskuudessa. Miten oman fyysisen kunnon riittävyys tulisi vastaamaan edessä olevia rasituksia; entäpä psyykkiset ominaisuudet? Miten jyrkänteet ja alla avautuva tyhjyys tulevat vaikuttamaan henkisesti? Avoimia kysymyksiä, joihin saisi vastauksen vasta paikan päällä.

Kohti Zakopanea

Kaksikymmenpäisen ryhmämme lopullinen kokoontuminen tapahtui Helsinki-Vantaan lentoasemalla. Iloiset jälleennäkemiset ja uusien kasvojen kohtaamiset piristivät matkamieliä. Kenelläkään ei tuntunut olevan henkilökohtaisia vaikeuksia, ja kun vielä lähtöselvityksistäkin selvittiin ongelmitta, matkamme oli saanut positiivisen alkusysäyksen.

Lento Krakowaan ei ollut pitkä, vain vajaat kaksi tuntia, joten sen aikana mieliala ei päässyt latistumaan, pikemminkin päinvastoin. Yhtä onnistuneesti kohtasimme Krakowan lentoaseman

Balicen. Saatoimme todeta kaikkien saaneen matkatavaransa perille, joten eteneminen jatkui vastaanottoaulaan. Aula oli tungokseen asti täynnä saapuvia ja vastaanottavia ihmisiä. Lukuisa joukko kylttejä piteleviä ihmisiä, mutta missä oli oman matkatoimistomme kyltti? Katse vaelsi oikealta vasempaan ja takaisin erottamatta etsimäänsä tekstiä. Lopulta kyltti löytyi ja sen alapäästä oppaamme Jari.

Kaikki oli taas järjestyksessä. Siirryimme ulkona odottavaan linja-autoon, jossa kohtasimme ensi kerran kuusi muuta vastaavan matkapaketin lunastanutta hengenheimolaistamme. Nopean mukanaolijoiden pääluvun toteamisen jälkeen auto sai liikkeellelähdtöluvan. Odotettavissamme oli vajaan kahden tunnin ajomatka etelään kohti Slovakian rajaa.

Automatka halki maalaismaisemien oli maisemallisesti ihastuttava. Liikenne saattoi joiltakin osin olla nykivää, mutta se tarjosi vastapainoksi mahdollisuuksia pitempiaikaisiin katseiden kohdentamisiin. Mitä lähemmäs määränpäättämme tulimme, sitä kiharaisemmaksi tie muuttui. Ympäröivät korkeuserot vaikuttivat siihen, että maisemia saattoi ihastella sekä alhaalta että ylhäältäpäin. Asutus muuttui pääasiallisesti omakotimalliseksi lähiöasutukseksi, jonka ydinkeskustassa sijaitsi poikkeuksetta kirkko.

Kattojen kaupunki

Bussimatkan edetessä saattoi helposti tehdä yhden ainutlaatuisen havainnon: mitä kauemmas Krakowasta pääsimme sen persoonallisimmaksi rakennusten arkkitehtuuri tuli. Talot kapenivat, muuttuivat kolme – nelikerroksisiksi, mutta ennen kaikkea katseen vangitsivat monikerroksiset ja useimmiten jyrkkäharjanteiset katot. Sadunomaista mielikuvitusta käyttäen olisi miltei voinut toivoa näkevänsä Hannun ja Kreetan käyskentelevän piparkakkutalon pihamaalla.

Ajatuksissaan tunkeutui talojen sisäpuolelle. Millaisenkohan ratkaisun arkkitehti oli tehnyt huoneratkaisusta? Hissejä taloissa tuskin oli, joten kerrosten väleillä mahtoi olla raput. Mitenköhän tämä vaikutti talon asukasratkaisuun? Asuttiko taloa yksi perhe, vai olivatko asukkaat useammasta sukupolvesta samaa perhettä? Sijaitisiko lastenhuone ylimmässä, usein kapeimmassa kattokerroksessa? Entä mistä vanhuksille löytyi tyyssija? Ehkäpä tämänkaltaiset vastausta vaille jääneet kysymykset ovat myöhemmin herättäneet mielenkiintoa siinä määrin, että puolalaisen arkkitehtuurin historia on alkanut kiinnostaa ratkaisujen löytymiseksi. Mene ja tiedä? Tosiasia kuitenkin on, että katoista syntyi silmää hivelevän mielenkiintoinen kokonaisuus. Se oli ainakin minulle jotain ainutkertaista ja mieleen jäävää, vaikka en muutoin rakennustaiteen suuri harrastaja olekaan.

Valoa luolan päässä

Hotellihuoneiden ikkunoista saattoi nähdä ympäröivät vuoret harjanteineen. Verkkokalvolla syntyi nopeasti vertailukuva edellisvuoden Kizbühelin maisemaan. Vuoret ovat vuoria, siitä ei pääse mihinkään, mutta millaisia ne ovat, siinä on huomattavia eroja. Tatra-vuoriston pinnanmuodostus on etupäässä rosoista, ajoittain jopa karkeapiirteistä. Aivan, sellaiseksihan matkaesitteen kuvat sen näyttivätkin.

Lopullinen totuus alkoi valjeta jo seuraavana päivänä, kun suuntasimme retkemme kohti Chocholowskan ja Koscieliskan laaksoja. Kokoontumispaikallamme tapasimme iloisen Piotrin, paikallisen matkaoppaamme. Matkanteko alkoi mukavasti pikkubussissa istuen, mutta vaikeutui aste asteelta.

Autosta laskeuduttuamme saimme Piotrilta selvityksen retkisuunnitelmasta, jonka jälkeen siirryimme paikalliseen ihmetykseen traktorijunaan. Sillä jatkoimme ensimmäiset maastossa edetyt kilometrit. Sitten tuli jalkautumisen vuoro. Maasto alkoi kohota tasaisesti heti ensiaskeleilta.

Ensimmäiset hikinorot kihosivat kasvoille, aluspaita kostui, hengitys muuttui ahnaammin happea ryystäväksi ja pulssi kohosi jo yli sadan minuuttinopeuteen.

Kohta ruokatauolta lähdettyämme koimme uuden vaiheen retkessämme. Kapusimme seinämälle pystytettyjä tikkaita ja niiden jatkeella olleiden ketjujen varassa pitkin vuoren seinämää kohti Smoczan luolaa. Luola oli pimeä, joten muutamista mukana kulkeneista taskulampuista oli todella hyötyä, kun taival jatkui ketjuihin tukeutuen luolan sisällä. Nousu vaati huomattavia ponnisteluja ja oli myös fyysisesti jo melko haastava ainakin joillekin meistä. Päättäväisyys ja luja tahto ratkaisivat ja niin kaikki pääsivät ajastaan nauttimaan toisen suuaukon antamasta päivänvalosta.

Jotteivät retken koettelemukset jäisi aivan vielä tähän, niin loppumatkan taivalsimme kivikkoista soratietä aina Kiryn alueelle asti. Tällä osuudella pääsimme kokemaan maalaisläheistä tunnelmaa, kun samaa tietä kulkivat edestakaisin taivaltajien avuksi valjastetut hevosvankkurit. Hevosia varmaan oli jokainen meistä nähnyt likeltä ja kaukaa, mutta kuinka moni oli päässyt aikaisemmin nuuhkimaan tästä jalosta eläimestä lähtevää hien ja tomun sekoittamaa hajua? Nyt siitä sai aidon kokemuksen ihan oheistuotteena.

Ritarivuoren valtiat

Seuraava päivä valkeni pilvipoutaisena ja lämpimänä. Katse kohosi enteellisesti kohti korkeaa vuorta, jonka laella näkyi suuri risti. Giewont'in, paikallisten Ritarivuoreksi kutsuman jylhän vuoren laki ulottui aina 1894 metrin korkeuteen, noin kilometrin lähtöpaikkaamme yläpuolelle. Se oli päiväretkemme tavoite. Jos olisimme tunteneet enemmän alueen muinaishistoriaa, olisimme varmaan ymmärtäneet enemmän vuoren merkityksestä paikalliselle väestölle. Pavel, päiväoppaamme, yritti parhaansa mukaan kuvailla asiaa, vuorten muodon symboliikkaa ja sen "valtaamisen" merkitystä eräänlaisena pyhiinvaelluspaikkana, sekä ristin pystyttämisen historiaa.

Aloitimme nousun pitkin melko loivasti nousevaa kiviaskelmaista rinnettä. Reisi- ja pakaralihasten voimalla kohottauduimme kiveltä seuraavalle. Kulku tuntui jo varhaisessa vaiheessa jonkin verran työläältä, mutta todellisen maitohappohyökkäyksen kohteeksi lihaksisto joutui vasta jyrkän osuuden alettua. Askel askeleelta hivuttauduimme eteenpäin hien virratessa vuolaana kasvoilla. Sykemittarin lukema läheni 150 lyöntiä minuutissa. Rinteen puolivälin ohitettuumme oli pakko pitää lyhyt juoma- ja hengähdystauko, sekä vähentää ylävartalon vaatetusta, jos siihen oli vielä mahdollisuutta. Sitten päämäärätietoinen taivaltaminen jatkui taas.

Ohitimme kapealla polulla ensimmäisen jyrkänteen. Vilkaistu tyhjyyteen vihlaasi vatsanpohjasta. Onneksi reunamaa kesti vain kymmenkunnan metrin matkan. Laskeuduimme louhikkoista seinämää jonkin matkaa alaspäin, jonka jälkeen nousu jatkui aina Prelecw w Grzybowcun tasanteelle asti. Vuoristotuuli syleili meitä ja sai olon hetkellisesti tuntumaan kotoisen kolealta. Giewont'in laki ja sen jyrkänne erottuivat selvästi ja nyt saattoi ensimmäisen kerran nähdä sinne vaeltavien ihmismassojen virran. Ihmisiä saapui viimeisen nousun juurelle kaikista suunnista miltei katkeamattomina jonoina, kaiken ikäisiä ja kokoisia vaeltajia katseet suunnattuina vuoren huipulle.

Tasanteelta jatkoimme kapuamista vielä seuraavalle, loppunousun juurella sijainneelle tasanteelle yhtenä ryhmänä. Oli päätöksenteon hetki: nousta huipulle tai lähteä laskeutumaan Polana Kondratowan laaksossa sijaitsevaa ruokapaikkaa. Katseet kohdistuivat vuoren kalliolohkareista kuvetta pitkin aina laella olevalle ristille. Ihmismassojen virta tiivistyi, kun välistä oli odotettava vuoroaan päästä tukeutumaan nousun varmistamiseksi seinämään kiinnitettyihin ketjuihin.

Poikkeamis- tai oikaisumahdollisuuksia ei tavalliselle vaeltajalle ollut tarjolla. Ajatuksissaan jokainen punnitsi edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan, joillekin kysymykseen saattoi tulla tahdonvoiman esiin kaivaminen.

Selvä enemmistö ryhmästämme tarttui haasteeseen. Pavel toimi suunnannäyttäjänä ja hyvänä esimerkkinä edetessämme kohti lakea. Askel askeleelta ja ketjulta ketjulle edeten saavutimme vaeltajia tungokseen asti olevan laen vajaassa puolessa tunnissa. Olimme saavuttaneet jotain, mutta kuinka paljon arvostimme sitä? Ruuhkainen laki ei tuntunut kodikkaalta. Ammottava tyhjyys yhdellä sivulla tuntui vastenmieliseltä varsinkin kun jyrkänteen reunalla ei ollut minkäänlaista turvaaitaa. Kamerat otettiin esiin, kunnon poseerausasento ja käynnin ikuistaminen. Sitten alas johtavan reitin yläpäähän odottamaan pääsyä ensimmäiselle ketjulle. Odottamisen kulttuureista sai hyvän läpileikkauksen. Vihdoin koitti oma vuoro ja vaivalloinen laskeutuminen kohti lähtötasannetta alkoi.

Ruokapaikalla Przelec Kandrackassa saimme ryhmämme taas kokoon. Vaihdoin kuulumiset kokemuksistamme ja aloimme loppulaskun kohti Kuznicea pitkin pitkää kivikkoista uraa. Laskeutumiseen kulunut aika antoi hyvän mahdollisuuden palata vielä ajatuksissa Giewont'in laelle. Sisimmissäni tunsin saavuttaneeni jotain.

KIELIKYLPY KAASUSUIHKUJEN VARJOSSA

Traagisesti lento-onnettomuudessa menehtyneen entisen presidentin seuraajan selville saamiseksi Puolassa järjestettiin vaalit sunnuntaina. Meille päivässä ei ollut mitään ylimaallisen merkityksellistä, mutta saatoimme nähdä joitakin vaalipaikkoja siirtyessämme linja-autolla kohti Auschwitz - Birkenau keskitysleirimuseota. Oppaallamme Jarilla sunnuntai oli pyykkipäivä ja meille jäi aikaa omatoimiseen vapaapäivänviettoon.

Saavuimme tungokseen asti autoja täynnä olevalle keskitysleirimuseon pysäköintialueelle. Oli helppo aistia turistien mielenkiinto tätä kaoottisen historian omaavaa paikkaa kohtaan. Massoittain ihmisiä tungeksi vastaanottorakennuksen liepeillä ja varsinkin sen sisäkäytävillä. Liikehdintä tapahtui tällä kertaa kuitenkin omaehtoisesti eikä tiukkojen univormupukuisten saksalaissotilaiden käskemänä, hyvä näin. Aikaa myöten onnistuimme hakeutumaan tyylikkään oppaamme hoteisiin. Kaikki oli muuten hyvin, mutta käyttökieliasetus täytyi kääntää englannista saksaksi, koska oppaamme osoittautui saksankieliseksi. Alkoi koulusaksan vireyttämiskurssi, jota kesti seuraavat tunnit.

Koko maailmassa tunnetuksi tullut "Arbeit macht frei" – teksti seiso i lähistoriansa ongelmista huolimatta pääportin yläpuolella. Olimme astumassa sisään maailmanhistorian mustasta aukosta. Mitä syvemmälle museoon kuljimme ja mitä enemmän kuulumme oppaamme selvityksiä sitä hiljaisemmaksi ryhmä tuli. Kevennykset tai edes tilannekomiikka olivat kaukana ajatuksista. Uhrien kokonaisluku 1,2 miljoonaa puistatti ja ahdisti. Mielikuvat 100 ihmisen huoneista, 3-5 hengen lavitsoista kolmessa kerroksessa ja olemattomat sosiaalililat loivat haavoja repiviä muistikuvia, jotka ikään kuin konkretisoituivat kulkiessamme ohi hiuksia, kenkiä, harjoja, talousastioita ja syntymäajoin merkittyjä matkalaukkuja täynnä olevien, lasiseinän takana olevien huoneiden.

Rangaistuskasarin pihamaa ampumaseiniineen, sisäkäytävän seinät niille ripustettuine kuvagallerioineen sekä arestihuoneiden näkeminen oli mykistävä kokemus. Onneksi turistivirtojen paljous ei suonut mahdollisuutta pysähtyä pidemmäksi aikaa luomaan mielikuvia menneisyydestä, kapasiteettiongelmaista – hyi hitto. Jonkunlaista lohtua mielen ahdistukseen toi hirsipuun näkeminen, jossa Auschwitz'in ensimmäinen komendantti Rudolf Höss hirtettiin sodan jälkeen 1947 huhtikuun 16. päivänä. Kappale maailmanhistorian mustaa menneisyyttä oli tullut päätökseensä.

Päivän vaihtoehto-ohjelmaan osallistuneet taisivat päästä huomattavasti pienemmin kolhuin. Toki Tapanin tekemä akrobaattinen jalkautuminen ohjaustangon yli jätti kipeitä muistoja sekin. Kuve arkana ja tummanpuhuvine mustelmine muistutti tapahtuneesta koko loppumatkan ajan, ja vähän vielä sen jälkeenkin. Onneksi haveri ei aiheuttanut vakavampia seuraamuksia, kun kypäräkin sattui olemaan oikeaoppisesti päässä.

Kilometreittäin lohkareisia ylä- ja alamäkiä, "Meren Silmä"

Kaksi viimeistä vaelluspäiväämme olivat täysipainoista vaeltamista korkeuksissa. Maanantaina tavoitimme Morski Okon 1672m:n korkeudessa ja tiistaina joukko huiputti Swinican 2301m:ssä. Sunnuntaiehtoolla alkanut sade jatkui ja alhaalla roikkuneet pilvet rajoittivat alla olevan maiseman ihailemista. Niinpä esimerkiksi matkan varrella olleiden kaksoisputouksien koosta ei voinut saada yhtenäistä kuvaa. Samoin Puolan korkeimman vuoren Rysyn ylimmät ääriviivat jäivät piiloon.

Maasto oli kivikkoista ja osin jyrkkäpiirteistä. Samalla kun pääsimme pilvimuodostumien raoista tähyämään alapuolella levittäytyviä upeita laaksomaisemia, saatoimme myös aistia muita luonnon esittelemiä kohteita ja luomaan mieltä virkistäviä kuvia ajatuksissamme. Pähkinänakkelin näkeminen toi mielikuvan pohjoisen kuukkelista. Vaeltajien tarjoama eväs kelpasi hyvin, mutta varsinaista ryöväämistä ei ollut havaittavissa. Tieuralle liikenteeseen pääsyä vuoroaan odottavat hevoset rehupusseineen, vankkureineen ja kuskeineen aiheuttivat merkittävän hajuelämyksen. Hevosten älykkyydestä sai selvän kuvan, kun seurasi niiden taidokasta toimintaa rehupussin saamisesta sopivaan asentoon pohjalla olevan appeen tavoittamiseksi.

Ajurin ja hevosen välinen yhteistyö oli myös merkillepantavan hioutunutta. Kuskit antoivat hevosille mahdollisuuden luonnonmukaiseen eloon, puhuivat niille ohjastaessaan ihan kuin parhaalle kaverilleen ja ojensivat auliisti sangon hännän alle hevosen alkaessa tarpeilleen ajon aikana. Piiskaa ei tarvinnut näyttää saati käyttää, ystävällinen puhe riitti viestittämään kulloisenkin tarpeen.

Swinican huiputtaminen oli haasteellista. Myrskyn uhka tiivisti käytettävissä ollutta aikaa. Matka eteni joutuisasti ensin köysirataa myöten hissin yläasemalle Kasprowy'n, josta pitkin Puolan ja Slovakian välistä rajaharjannetta kohti kaakkoa.

Jotkut meistä saattoivat bongata uuden maan samassa yhteydessä kokoelmaansa, mutta aikaa pitempään ihailuun ei ollut Pavelin pitäessä hyvää vauhtia joukon kärjessä. Askeleet oli pakko sovittaa huolella vaurioiden ja horjahtamisten välttämiseksi. Joukon filosofi Pertti keksi tasapainon säilyttämiseksi hyvän keinon: "Pitäkää kiinni repun olkaimista" – loistava oivallus.

Kiipeäminen kohti lakea oli ajoittain työlästä. Useat ketjuosuudet vaativat tarkkuutta ja uskallusta luottaa seinämiin kiinnitettyihin ketjuihin. Ylöskiipeävät ja laelta laskeutuvat käyttivät samaa reittiä, mikä hankaloitti joissakin kohtaa ja venytti jonossa kulkemisen muotoa. Saavutimme sateen alkamisesta huolimatta tavoitteenamme olleen laen, josta aloimme laskeutumisen saman tien. Kalliot ja kivet olivat muuttuneet liukkaiksi, joka vaati entistä enemmän huolellisuutta. Suojalaseitta kulkevien oli vaikea erottaa merkintöjä alarinteessä ja harhautumisen mahdollisuus kasvoi. Lopulta koko joukko oli takaisin lähtöharjanteella missä Pertti hyvää myötäelämistä esittäen, sateen viluiseksi kastelemana edelleen odotti sinne saapuvia.

Laskeutuminen pitkin kapeaa kivikkoista rinnepolkua jatkui ruokapaikalle. Tungos siellä oli melkoinen, jota ei ollenkaan lievittänyt ulkona alkanut vuolas vesisade. Kaikki halusivat suojaan sateelta. Vettä tuli kaatamalla, mutta ei auttanut – sadeviitat päälle ja taipaleelle. Loppuosuus oli todellista louhikkoa irtokivineen. Onni oli edelleen myötä eikä loukkaantumisia sattunut.

Päivällinen Krakovassa

Näin yksi viikko elettyä elämää oli taas takanapäin. Upeita muistoja vuorista, niiden alla levittyneistä laaksoista, kirkasvetisistä vuoristojärvistä sekä vesiputouksista, hevosista ja ajureista sekä talojen persoonallisista kattorakennelmista. Täyteläinen viikko, joka iltaisin keskittyi kuuluisan Krupowki kävelykadun ympärille. Katua reunustavat kymmenet ravintolat, vilkas katukojumyymälöiden elämä, pienet kaupat ja katutaiteilijat loivat kulissit sadoille ja tuhansille kadulla käyskennelleille turisteille.

Matkamme oli enää viimeistä vaihettaan vaille. Keskiviikkoaamusta siirryimme linja-autolla Krakowaan. Hieno perinnerikas kaupunki, jonka juutalaiskaupunginosa täydensi aikaisempia kokemuksiamme surullisista tapahtumista. Katujen mittaaminen jaloin ei enää tuonut lisärasitetta. Oppaamme Jari organisoi vielä loistavan yhteisen päivällismahdollisuuden italialaisravintolan alakerrasta. Onnistunut lopetus tämänkertaiselle yhteistoiminnallemme, jonka halusimme palkita tavallamme. Vastaanottajan ja kaikkien ryhmäämme kuuluneiden olemuksista, kasvoista ja puheista saattoi aistia tyytyväisyyden.

Kiitos taas tälläkin kertaa hyvästä matkaseurasta.

Kajtsu